

Nyugdíjak és egyéb ellátások, 2013

Tartalom

Bevezetés	2
1. A nyugdíjasok és egyéb ellátásban részesülők száma, ellátási típusok	2
2. Az ellátásban részesülők életkora, szolgálati ideje	5
2.1. Nyugdíjakra és egyéb ellátásokra fordított összeg, államháztartási kiadás	9
2.2. Egy ellátottra jutó nyugdíj és egyéb ellátás.....	11
Módszertani megjegyzések.....	15

Elérhetőségek

Táblázatok

Bevezetés

2012. január 1-jével gyökeresen átalakult a magyar társadalombiztosítási nyugdíjrendszer. A változtatások lényege, hogy nyugellátásban csak az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltött személyek részesülhetnek, és a nők 40 év jogosultsági idővel igénybe vehető nyugdíján kívül saját jogú nyugdíj a korhatár betöltése előtt már nem állapítható meg, továbbá a 2011. december 31-ig megállapított korhatár előtti nyugdíjak átalakultak életkoron alapuló ellátásokká. A változások eredményeként a nyugdíjak és az egyéb ellátások jelentősen átstrukturálódtak, miközben a teljes ellátotti kör létszáma alig változott.

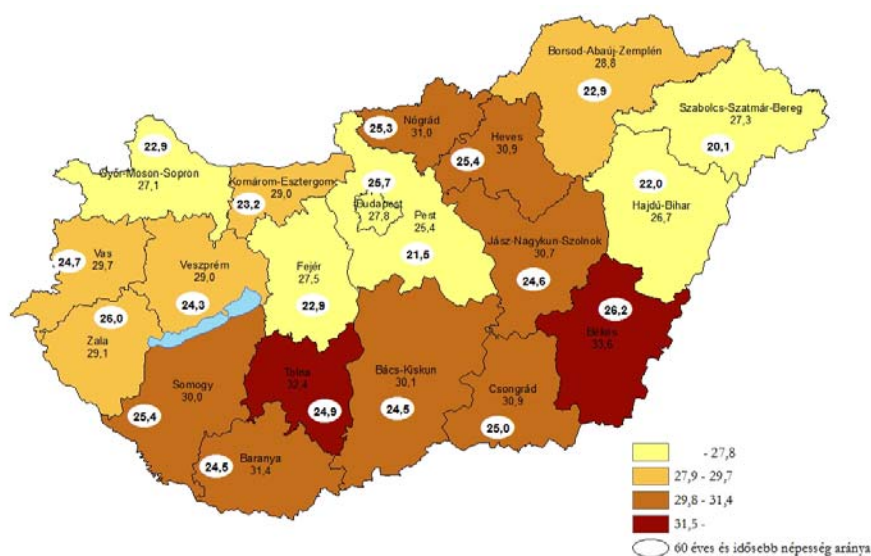
A nyugdíjban részesülők köre jelentősen szűkült, mivel a megváltozott munkaképességgel kapcsolatos ellátásokat 2012 előtt elsősorban nyugdíjként, a változásokat követően viszont egyéb ellátásként, azon belül is főként rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásként kapják az érintettek. A nyugellátottak körén belül ugyanakkor megnőtt az öregségi nyugdíjasok aránya, aminek csak részben oka a rokkantsági nyugdíjak egyéb ellátások közé sorolása. Az öregségi nyugdíjasok számának emelkedése két tényezőre vezethető vissza: egyrészt új ellátási formaként 2011-ben bevezették a nőknek 40 év jogosultsági idő alapján folyósítható ellátást, másrészt a korábbi rokkantsági és egyéb (korengedményes és korkedvezményes) nyugdíjasok egy része is átkerült az öregségi nyugdíjasok közé, amennyiben megfelelő szolgálati idővel rendelkeztek és betöltötték a rájuk vonatkozó öregségi nyugdíjkorhatárt. A változásokat a kiadvány végén található módszertani összefoglalóban részletesen ismertetjük.

1. A nyugdíjasok és egyéb ellátásban részesülők száma, ellátási típusok

A Nyugdíjfolyósító Igazgatóság (NYUFIG) 2013 januárjában 2 millió 869 ezer fő részére összesen közel 288,4 milliárd forint nyugdíjat, ellátást, járadékot és egyéb járandóságot¹ fizetett ki. Az ellátottak a népesség 29%-át tették ki, számuk 1,7%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest, miközben a folyósított ellátásokra együttesen fordított összeg 6,1%-kal nőtt, az egy ellátottra jutó átlaguk pedig 8,0%-kal emelkedett.

1. ábra

Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők,
valamint a 60 évesek és idősebbek népességén belüli aránya, %
2013. január

¹ A továbbiakban, ha nyugdíjat és egyéb ellátást említünk, a NYUFIG által folyósított, valamennyi ellátást értjük alatta.

A népességen belül Pest megyében a legkisebb a nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők aránya (a népesség negyede), azonban arányuk az országos átlagnál Fejér, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben is alacsonyabb. Ugyanakkor Békés és Tolna megye lakosságának egyharmada részesül valamilyen nyugellátásban, járadékban. A 60 évesek és idősebbek népességen belüli arányát összevetve a nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők számával kiderül, hogy míg Budapesten mindössze 2,1 százalékponttal haladja meg az ellátotti létszám a 60 évesek és idősebbek arányát, addig Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés és Tolna megyében a különbség meghaladja a 6 százalékpontot – ezekben a megyékben a 60 évesnél fiatalabbak között arányaiban több az olyan személy, aki valamilyen ellátásban részesül.

Az ellátottak csaknem héttizede **öregségi nyugdíjas**.² 2013 januárjában 2 millió 128 főnek folyósítottak ilyen címen nyugdíjat, ez az egy évvel korábbihoz képest 2,1 százalékkal több. Az öregségi nyugdíjasok hattizede nő, 95%-uk korbetöltött öregségi nyugdíjas, 4,5%-uk (90 ezer nő) 40 év jogosultsági idő alapján szerzett jogot az ellátásra. A fennmaradó hányad (közel 12 ezer fő) 1955 előtt született és fegyveres állományban dolgozott, így korhatár alatti öregségi nyugdíjban részesül. A legdinamikusabban a 40 év jogosultsági idővel rendelkező nők csoportja nőtt egy év alatt. A 2013. eleji 90 ezer ellátott 1,4-szerese a 2012. évinek. Ezt az új ellátási formát az a nő kaphatja, aki kereső tevékenységgel és a gyermekneveléssel összesen legalább 40 év jogosultsági időt szerzett, még ha nem is töltötte be a rá érvényes nyugdíjkorhatárt.

1. tábla

**Nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők ellátástípus szerinti megoszlása,
2013. január**

Ellátás megnevezése	Ellátottak száma	2012. január = 100,0
Öregségi nyugdíjak	2 000 128	102,1
Ebből: korbetöltött öregségi nyugdíjak	1 898 405	100,7
nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíjak	90 166	143,2
Életkoron alapuló ellátások	159 871	79,1
Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások	444 014	93,8
Ebből: korbetöltötté vált rokkantsági ellátások	41 162	263,3
korhatár alatti rokkantsági ellátások	209 264	88,2
rehabilitációs ellátások	178 112	92,6
Hozzá tartozói ellátások	196 088	92,2
Ebből: özvegyi és szülői nyugdíj	108 114	91,0
árvaellátás	87 974	93,7
Egyéb ellátások	68 925	95,8
ELLÁTÁSOK MINDÖSSZESEN	2 869 026	98,3

Az összes ellátott 15%-a (444 ezer fő) **megváltozott munkaképességűeknek járó** ellátást kapott. Az ilyen címen ellátottak 55%-a nő. A korhatár alatti rokkantsági ellátottak száma megközelítette a 210 ezer főt, a korbetöltötté vált rokkantsági ellátásban részesülők száma pedig a 41 ezret. A rokkantsági ellátást kapók életkorának előrehaladása miatt a korhatár alattiaké 2012-höz képest 12%-kal (28 ezer fővel) csökkent, miközben a korbetöltötteké 2,6-szeresére (26 ezer fővel) nőtt. Az ellátást azok számára folyósítják, akik súlyos egészségkárosodással élnek (2012 előtt még nem töltötték be a nyugdíjkorhatárt és az I. vagy a II. rokkantsági kategóriába tartoztak, illetve átmeneti járadékban részesültek, valamint a

² 2012. január 1-jétől az ellátórendszer jelentősen megváltozott (lásd: 2011. évi CLXVII. törvény a korhatár előtti öregségi nyugdíjak megszüntetéséről, a korhatár előtti ellátásról és a szolgálati járandóságról), ezért a korábbi évekkal való összehasonlíthatóság korlátozott. Emiatt a kiadvány alapvetően a 2012–2013. januári adatokat tartalmazza. A változásokat részletesen a Módszertani megjegyzések c. fejezet tartalmazza.

rendszeres szociális járadékban részesültek közül a korbetöltöttek és az 5 éven belül korbetöltötté válók), vagy akik – rokkantsági kategóriától függetlenül – már betöltötték az 57. életévüket.

Rehabilitációs ellátásban közel 180 ezer ember részesült, számuk 7,4 százalékkal csökkent egy év alatt. Ők a kevésbé súlyos károsodással élők (III. kategória) és 57 évesnél fiatalabbak. A rehabilitációs járadékosok száma a felére, 13 ezer főre csökkent. Ez az ellátás újonnan már nem megállapítható.

Életkoron alapuló ellátásban csaknem 160 ezer lakos részesült, az összes ellátott 5,6%-a. Számuk egy év alatt 21%-kal csökkent. 2013 elején 125 ezren kaptak korhatár előtti ellátást. Ebbe a kategóriába azok tartoznak, akiknek 2012. január 1-jét megelőzően karkedvezményes vagy előrehozott öregségi nyugdíjat folyósítottak, illetve a hatályos szabályozás szerint előírt életkort betöltötték és a szolgálati időt megszerezték. Szolgálati járandóságot 31 ezren kaptak, különösen a férfiak aránya (92%) magas, mivel ez az ellátási forma a fegyveres testületek 1955 után született, volt hivatásos állományú tagjainak jár.

Az **özvegyi és szülői nyugdíjban** főellátásként³ részesülők száma (108 ezer fő) az összes ellátott 3,8%-át jelentette. Az özvegyi nyugdíjasok száma 9%-kal csökkent egy év alatt. Az ellátási forma sajátossága, hogy 95%-át nőknek folyósították, hiszen a várható élettartam nemek szerinti különbségei (a férfiak rosszabb egészségi állapota) miatt egy házaspár túlélő tagja általában a feleség.

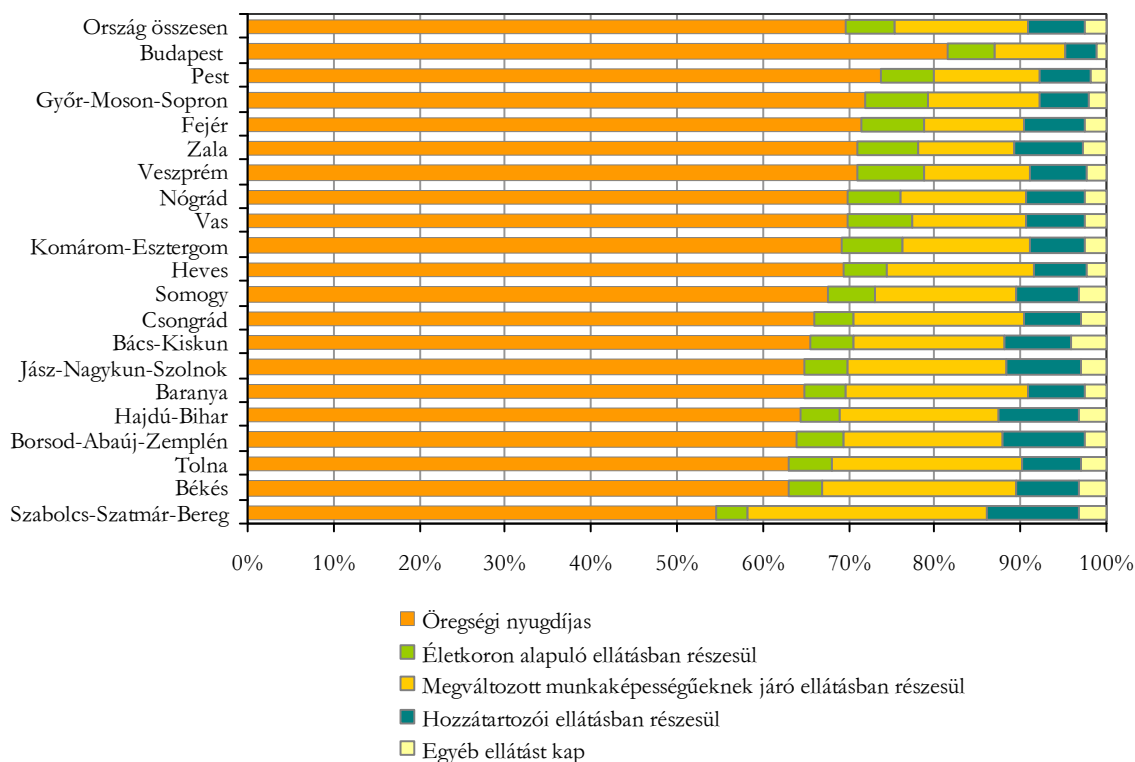
Árvaellátásban 2013 januárjában 88 ezer fő részesült, 6,3%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban.

Az ellátottak fennmaradó 2,4%-a (69 ezer fő) egyéb (mezőgazdasági szövetkezeti, baleseti, házastársi, rokkantsági stb.) járadékot vett igénybe.

Az ellátások típus szerinti megoszlása eltérő az ország megyéiben. Budapesten, illetve az ország nyugati és középső térségében magasabb az öregségi, illetve alacsonyabb a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülők aránya. Az ország keleti részén (különösen Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében) az ellátotti körnek alig több mint felét teszik ki az öregségi nyugdíjasok, miközben az átlagnál jóval magasabb az egészségi állapot romlása miatti igénybe vevők aránya.

2. ábra

Nyugdíjban és egyéb ellátásokban részesülők ellátástípus szerinti megoszlása megyénként, 2013. január

³ Lásd a Módszertani megjegyzések c. fejezetet.

Ennek több oka van. Egyrészt a lakosság országrészenként eltérő korösszetétele (Budapesten és az ország nyugati részén nagyobb az idős népesség aránya), másrészt a munkavállalási korú népesség egészségi állapota. Az ország megyéiben tapasztalható eltérő gazdasági jellemzők (gazdaságszerkezet, a munkalehetőségek, az ezzel összefüggő szolgálati idő, valamint a nyugdíjazás előtti foglalkoztatási struktúra) szintén befolyásolják az ellátotti struktúrát.

2. Az ellátásban részesülők életkora, szolgálati ideje

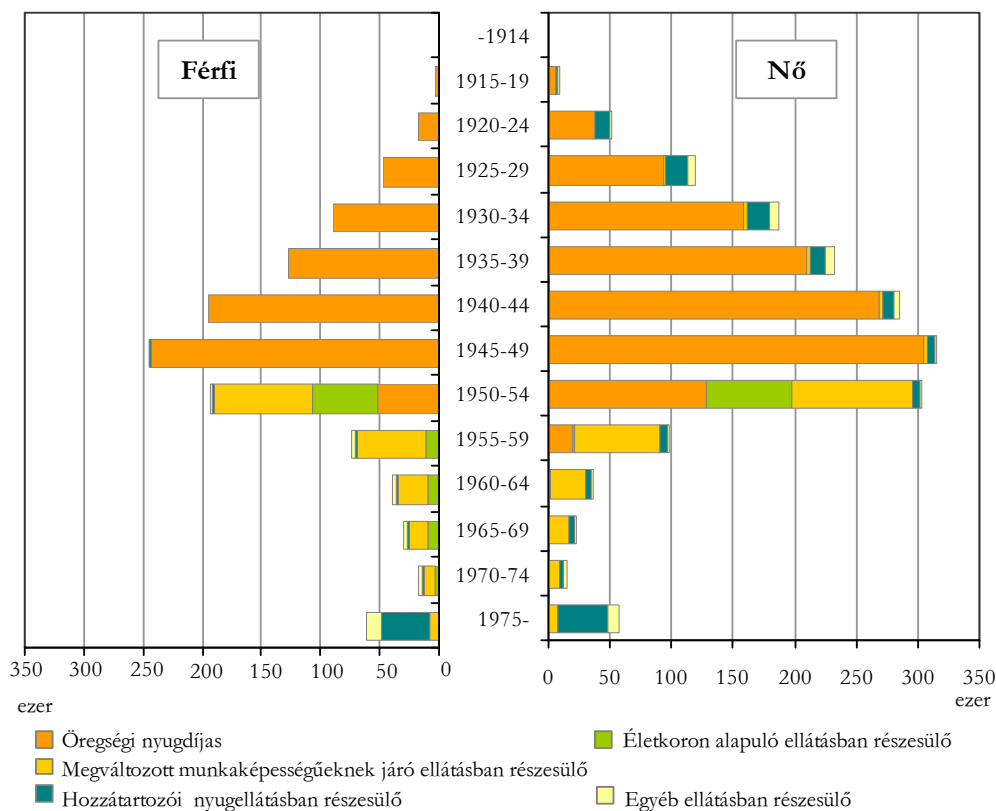
Magyarországon a hosszabbodó élettartam és az alacsony termékenység következtében a 60 évesek és idősebbek létszáma és aránya 1993 óta meghaladja a gyermekkorúakét. A folyamat eredményeként a *népesség öregedése* egyre gyorsul.

2013 elején a lakosság 24%-a, 2 millió 364 ezer fő volt legalább 60 éves. 2000 és 2013 között a 60 éves és idősebb népesség száma 390 ezer fővel nőtt, a lakosságon belüli arányuk a több mint egy évtized alatt összességében 4,2 százalékponttal emelkedett. (A Népeségtudományi Kutatóintézet népesség-előreszámítása szerint az idősek aránya egyre gyorsuló ütemben növekszik, 2035-re elérheti a 30%-ot.⁴)

A lakosság korösszetételének, valamint a nyugdíjazás szabályrendszerének, a nyugdíjkorhatár változásával folyamatosan változik a *nyugdíjasok és egyéb ellátottak korösszetétele* is. 2013 elején az ellátottak 84%-a 1954-ben vagy korábban született (azaz 59 éves vagy idősebb volt). A mintegy 450 ezer főnyi, 1954 után született, 59 évesnél fiatalabb ellátotti kör 55%-a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesült, 8%-uk életkoron alapuló ellátást kapott. Közel 20 ezer, 59 évesnél fiatalabb nő a 40 év jogosultsági idő alapján kérte a nyugdíjazását.

3. ábra

Nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők létszáma születési évek, nem és az ellátás formája szerint, 2013. január

⁴ Forrás: NKI 2012. évi népesség-előreszámítása, alapváltozat (közepes hipotézis) alapján (www.demografia.hu)

A különböző ellátási formák természetesen összefüggésben vannak az ellátottak életkorával. A fiatalabb korosztályok esetében a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások, valamint a hozzátartozói nyugellátások teszik ki az ellátások túlnyomó többségét, az öregségi ellátások aránya értelemszerűen elenyésző. Az öregségi nyugdíjak az 1950-es években születetteknél jelennek meg (különösen a nőknél a 40 év jogosultsági idő igénybevételével), majd az irányadó nyugdíjkorhatár betöltése miatt az idősebb korcsoportokban ezek válnak dominánssá.

A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők közül a fiatalabb korosztályok aránya Dél-Dunántúlon, Észak-Magyarországon és az alföldi régiókban magasabb az országos átlagnál.

2. tábla

**Nyugdíjasok és egyéb ellátottak megoszlása
születési évek szerint, 2013. január**

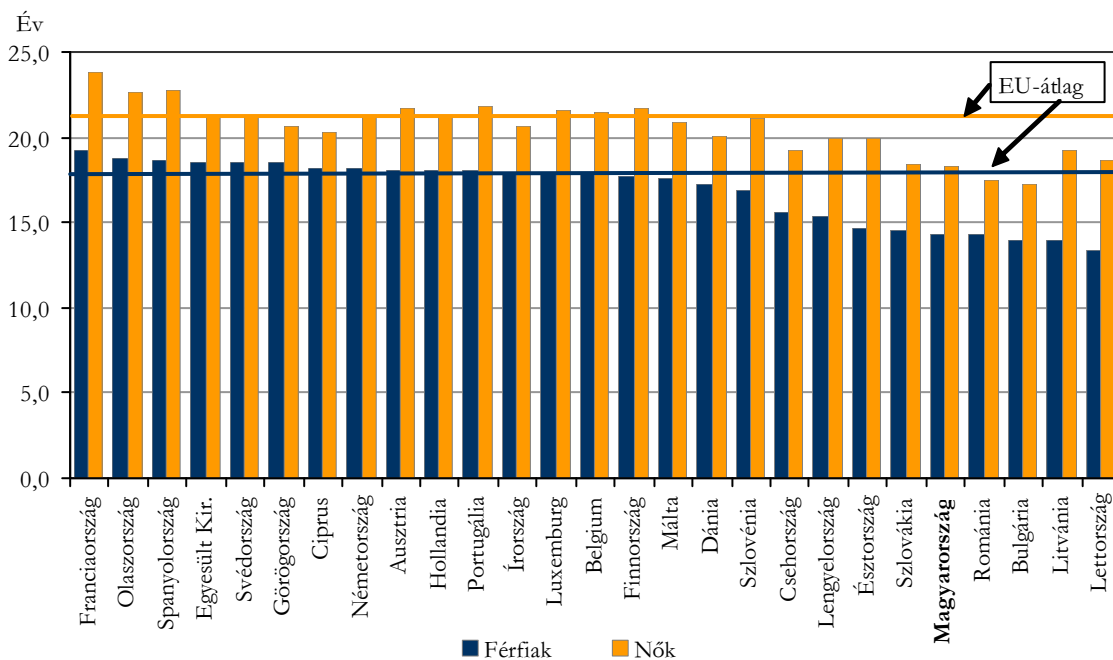
Születési évek	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen (%)
1959 után	7,3	9,7	8,6	11,4	10,8	11,7	11,2	9,7
1955–1959	4,0	5,8	5,6	7,7	6,6	7,7	7,2	6,0
1950–1954	16,7	18,3	18,4	17,6	17,4	17,8	16,7	17,3
1945–1949	21,4	19,4	19,9	18,2	18,2	18,1	18,5	19,5
1940–1944	18,4	16,8	16,5	15,5	16,3	15,2	15,9	16,7
1935–1939	12,5	12,9	12,5	12,3	13,0	12,2	12,4	12,5
1930–1934	9,9	9,5	9,9	9,4	9,7	9,4	9,4	9,6
1925–1929	6,3	5,2	5,8	5,5	5,3	5,4	5,9	5,8
1920–1924	2,8	2,0	2,4	2,1	2,2	2,2	2,4	2,4
1920 előtt	0,6	0,3	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A nyugdíjban, ellátásban részesülők számát a lakosság korösszetételén, egészségi állapotán túlmenően meghatározza az a jogszabályban megállapított időpont is, amikortól valaki igénybe veheti az ellátást.

A folyósítások legjelentősebb részét kitevő öregségnyugdíj-jogosultsághoz szükséges *nyugdíjkorhatár* meghatározása, változtatása a közvélemény élénk érdeklődésére tarthat számot. A nők nyugdíjba vonulási életkorának fokozatos emelését követően nyugdíjkorhatáruk a férfiakéval azonos, eleinte 60, majd 2008-tól egységesen 62 év lett. A jelenleg hatályos szabályozás szerint a nyugdíjkorhatárt 65 évre emelik fel. 2012-től születési évjáratonként emelkedik a korhatár, így elsőként az 1957-ben születetteknél tolódik ki 65 évre.

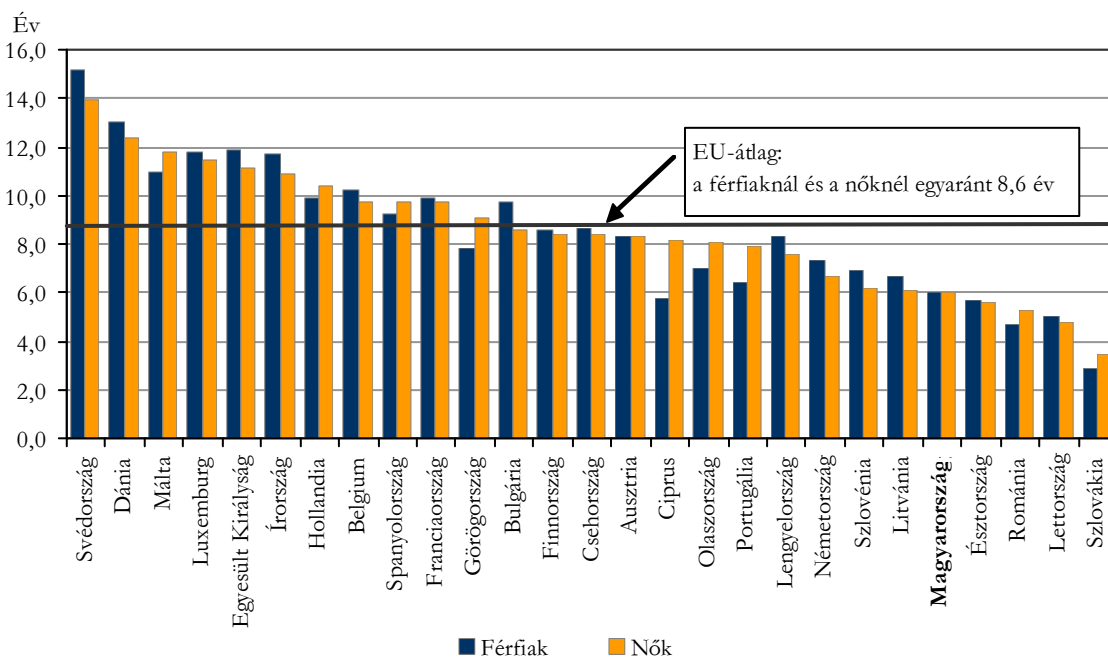
A *65 éves korban várható élettartam* alapján (2011-es adatok szerint) Magyarországon egy férfi ebben az életkorban még átlagosan 14, egy nő 18 élettartamra számíthat. Uniós összehasonlításban ez a kedvezőtlenebbek közé tartozik, különösen a férfiak életkilátásai miatt. Franciaországban a nők 65 éves korukban átlagosan 24, a férfiak 19 évnyi további élettartamra számíthatnak még.

A 65 éves korban várható élettartam az EU országokban, 2011

Makrogazdasági szempontból tovább árnyalható a kép, ha a várható élettartam mellett az **egészségben eltölthető éveket** is figyelembe vesszük. Az „eltartási teher” ugyanis jóval nagyobb akkor, ha nem csak a nyugdíjasszából kell ellátást folyósítani, hanem az emberek rossz egészségi állapota miatt további egészségügyi kiadások is felmerülnek.

A 65 éves korban egészségben várható évek száma az EU országokban, 2011

2011-ben Magyarországon mindkét nem 65 éves korban még hat egészségben eltöltött évre számíthatott. Az EU többi állama közül csak Észtország, Lettország, Románia és Szlovákia lakosainak

rosszabbak a kilátásai. Az ellenpont Svédország, ahol egy férfi ebben az életkorban átlagosan 14, egy nő 15 évet tölthet még egészségesen, de Dániában, Máltán, Luxemburgban, Belgiumban, az Egyesült Királyságban és Írországbán is még több mint 10 egészségben eltöltött évre számíthat egy 65 éves személy.

A nyugdíjasok és egyéb ellátottak helyzetének alakulásában fontos tényező a megszerzett **szolgálati idő** hossza, mivel ez a nyugdíjak és egyéb ellátások összegét jelentősen befolyásolja.⁵

Az *öregségi nyugdíjasok* jellemzően hosszabb szolgálati idővel rendelkeznek: 29%-uk 35–39, közel egynegyedük pedig 40–44 év beszámított szolgálati idő után részesül ellátásban. A 40 évnél kevesebb szolgálati idő alapján elsősorban a nőknek folyósítanak ellátást. A nőkre alapvetően a rövidebb szolgálati idő a jellemző, ami a korábban nyugdíjazottak esetében egyrészt a férfiaknál alacsonyabb nyugdíjkorhatárnak, másrészt a családi szerepvállalásuknak köszönhető (az alacsonyabb szolgálati idő alapján megállapított öregségi nyugdíjak számát mindezeket túl az is megemelte, hogy a korbetöltött rokkantsági nyugdíjasokat átsorolták e csoportba).

A korábban a fegyveres testületeknél dolgozó, *korbatár alatti öregségi nyugdíjasok* természetesen alacsonyabb szolgálati idővel rendelkeznek: négytizedük 30–34, 29%-uk 25–29 év beszámított szolgálati idővel kap ellátást. Mindez érthető, hiszen esetükben alacsonyabb szolgálati idő is elég volt a nyugdíjba vonuláshoz. Az *életkoron alapuló ellátásban* részesülők szolgálati idő szerinti megoszlása viszont a több ledolgozott év túlsúlyát mutatja. Az ilyen címen ellátást kapók 36%-a 40–44, egyharmada 35–39 év beszámított szolgálati idő alapján kap ellátást.

3. tábla

Az öregségi nyugdíjban, életkoron alapuló ellátásban vagy rehabilitációs járadékban részesülők szolgálati idő szerinti megoszlása, 2013. január

(%)								
Szolgálati idő, év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
10 év alatt	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
10–14	1,8	3,1	3,3	4,1	4,5	6,0	5,1	3,7
15–19	2,6	3,9	3,8	5,4	5,8	6,9	6,1	4,7
20–24	4,5	5,9	5,7	8,2	8,3	9,3	8,7	6,8
25–29	8,7	10,6	9,3	12,5	12,5	12,8	12,7	10,8
30–34	15,7	15,8	14,0	16,8	16,8	16,9	17,3	16,1
35–39	33,2	29,2	30,3	27,6	27,7	25,5	26,6	29,2
40–44	29,1	27,4	29,4	22,6	21,7	19,9	20,8	25,1
44 év felett	3,7	3,4	3,6	2,3	2,2	2,0	2,1	3,0
Besorolásból kimaradt	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A *rehabilitációs járadékosok* a fent említett ellátásokhoz képest jóval alacsonyabb szolgálati idővel rendelkeznek. Közel négytizedük 20 év alatti, ugyanekkora hányaduk 20–29 év szolgálati idő alapján kapott ellátást. 30–34 év szolgálati időt 15%-uknál, 34 évnél hosszabbat mindössze 6,1%-uknál regisztráltak. Az ország egyes területei között a szolgálati idő szerinti különbségek is jelzik a nyugdíjtípusok, illetve gazdasági helyzet szerinti különbségeket. A gazdaságilag kedvezőtlenebb helyzetben lévő Észak-Magyarországon, Dél-Dunántúlon, valamint az alföldi régiókban jellemzőbb a rövidebb szolgálati idő.

⁵ Az ONYF állományi statisztikájában a szolgálati idő szerinti bontásban csak azok az ellátások szerepelnek, amelyek megállapításánál lényeges a szolgálati idő hossza. Így a kiadvány ezen része az öregségi nyugdíjakban, az életkoron alapuló ellátásokban, valamint a rehabilitációs járadékban részesülők beszámított szolgálati idejéről szól, nem a teljes ellátotti köréről.

2.1. A nyugdíjakra és egyéb ellátásokra fordított összeg, államháztartási kiadás

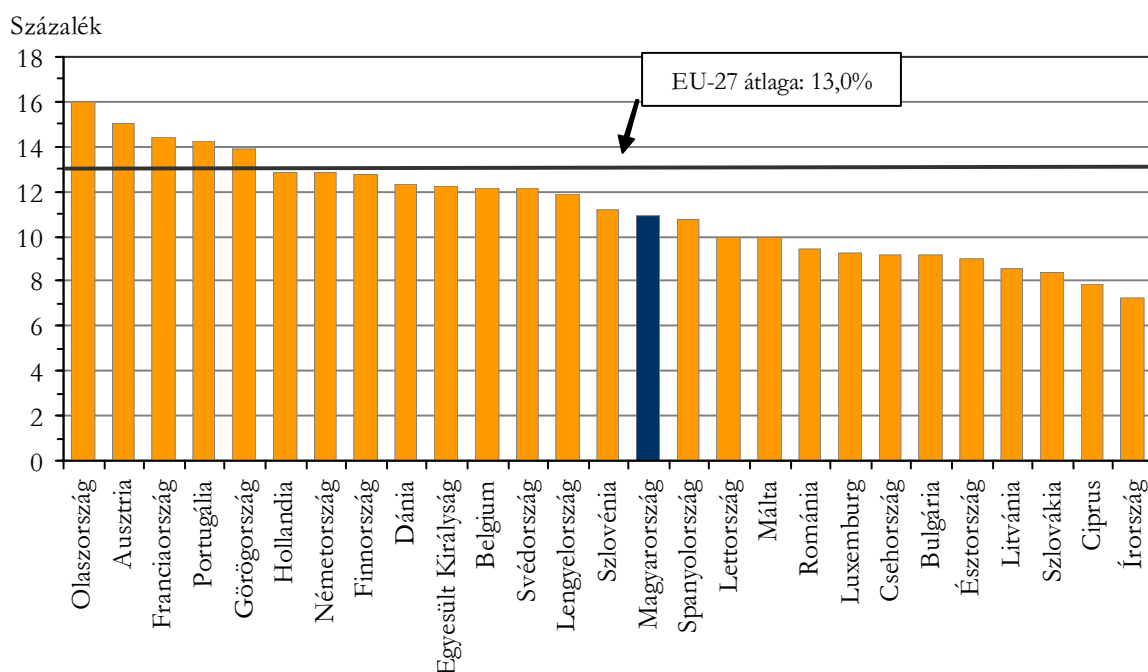
Magyarországon 2012-ben nyugdíjakra és egyéb ellátásokra összesen 3350 milliárd forintot fizettek ki,⁶ a GDP mintegy 11,8%-át. Éves átlagban ebből az összegből 2 millió 890 ezer fő ellátását fedezték. Az ellátások összkiadásai 2011-hez képest 5,4%-kal (mintegy 172 milliárd forinttal) emelkedtek, miközben az ellátotti létszám mindössze 0,4%-kal (11 ezer fővel) csökkent.

A nyugdíjakra fordított kiadások nagysága összefüggésben áll többek között az ellátottak számával, az adott országban érvényben lévő nyugdíjszabályozással, ezen belül az irányadó nyugdíjkorhatárral, az egyéb szociális juttatásokkal, az állampolgárok öngondoskodásának mértékével. Az ellátottaknak történő kifizetések a nemzetgazdaság teljesítőképességétől függően terhelik meg az állam költségvetését. A nyugdíjkiadásokat a teljesítmény egyik legfontosabb mérőszámához, a GDP-hez viszonyítva pontosabb képet kapunk a kiadásokban megtestesülő nemzetgazdasági teherről. Nemzetközi kitekintést, illetve hazánk európai viszonylatban történő pozícionálását is lehetővé tesz az Európai Unió statisztikai hivatala, az Eurostat által a tagállamok közreműködésével kidolgozott ESSPROS-rendszer (a szociális védelem integrált európai statisztikai rendszere), amelyben összevethető az uniós országok szociális védelemhez kapcsolódó egyes pénzügyi adatai.

Az Eurostat adatbázisából elérhető GDP-arányos összehasonlítás *a nyugellátások körére*, a jelenlegi legfrissebb, 2010. évi adatokra lehetséges. 2010-ben Magyarországon a GDP 11,0%-át fordították nyugellátásokra, az ország hozzávetőlegesen a középmezőnyben helyezkedett el. Az EU-27 azonos tartalmú adata ennél 2 százalékponttal volt magasabb. A tagállamok kevesebb mint egyharmadában a kiadások eléri vagy meghaladják az uniós átlagot.

6. ábra

Nyugellátásokra fordított kiadások* az EU országokban,
a GDP százalékában, 2010

*Az összeg csak a nyugellátásokat tartalmazza, a szociális járadékokat és egyéb ellátásokat nem.

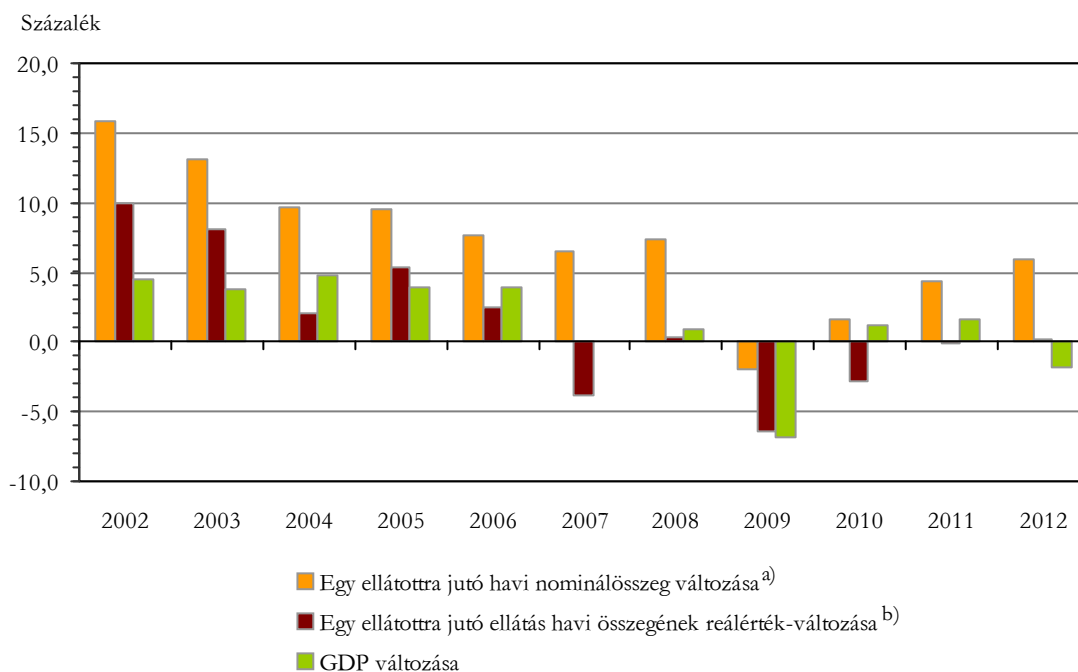
⁶ A Nyugdíjfolyósító Igazgatóság (NYUFIG) által a Nyugdíjbiztosítási Alapból, az Egészségbiztosítási Alapból, valamint a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alapból és egyéb forrásból teljesített kifizetések együttesen, baleseti járadék és kártérítési járadék nélkül. Forrás: Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, www.onyf.hu.

Magyarországon a nyugdíjak és egyéb ellátások egy-egy ellátott részére 2012-ben kifizetett havi átlagösszege az előző évihez képest 5,8%-kal emelkedett, 96 600 forintra. Az átlagellátás a nemzetgazdasági nettó átlagkereset 67,1%-át tette ki. A nyugdíjasokra számított fogyasztóiár-index 5,7%-os növekedése miatt az ellátások éppen csak megőrizték reálértéküket.⁷ Az ezredfordulót követően 2007 volt az első év, amikor a nyugdíjak és egyéb ellátások reálértéke csökkent, majd 2009-ben ezt egy jóval erőteljesebb visszaesés követte. 2010-ben az ellátások tovább veszítettek vásárlóértékükből, ezzel szemben a következő esztendőben nominál- (5,7%), illetve reálérték-növekedés (1,2%) következett.

A nyugdíjak nominálösszege 2002–2008 között minden évben nőtt, igaz, szinte folyamatosan csökkenő mértékben. A 2007. évi emelés viszont már nem volt elegendő a nyugdíjak vásárlóértékének megőrzéséhez. 2009-ben a 3,1%-os általános nyugdíjmelés mértékét 1,9%-os nominális értéksökkenésre változtatta a 13. havi nyugdíjak fokozatos megszüntetése. A folyamat 2010-ben fejeződött be: ekkor éves szinten 4,7%-os általános nyugdíjmelés volt, ami a 13. havi nyugdíjak eltörlésének hatásával együtt nominálisan mindössze 1,6%-kal növelte a nyugdíjak értékét. A nyugdíjak vásárlóereje a 2009. évi jelentős értékvesztés után ugyan kevésbé erőteljesen, de továbbra is romlott, majd 2012-ben már kismértékben (0,2 százalékponttal) javult.⁸

7. ábra

**A nyugdíjak átlagösszegének alakulása,
valamint a GDP változása Magyarországon az előző évihez képest**

^{a)} A nyugdíjasok teljes körére kiterjedő intézkedések, valamint a 13. havi nyugdíj fokozatos bevezetésének/megszüntetésének hatását tartalmazza.

^{b)} A nyugdíjas fogyasztóiár-indexszel számítva.

A nyugdíjmelésre vonatkozó 2009. évi jogszabály-módosítás az elmaradó 13. havi ellátás pótlásaként bevezette a költségvetési hiánycél teljesülésétől és a bruttó hazai termék növekedésének mértékétől függő nyugdíj-kiegészítést. Ez azonban csak „elméleti” növekedési lehetőség maradt, hiszen a 2008 végén jelentkező gazdasági válság a következő évben a GDP 6,8%-os visszaesését hozta, s a nemzetgazdasági teljesítmény bővülése a 2010–2012-es időszakban is elmaradt a várakozásoktól.

⁷ A nyugdíjak és egyéb ellátások reálértéke a vásárlóerejüket fejezi ki, az adott időszaki nominálérték-változás (-növekedés vagy -csökkenés) és az árszínvonal-alakulás hányadosaként.

⁸ A nyugdíjak reálértéke 2012-ben így kedvezőbben alakult, mint a nemzetgazdasági átlagkeresetké, hiszen ez utóbbiak vásárlóereje (2%-os nominálösszeg-növekedés, 5,7%-os infláció mellett) 3,5%-kal elmaradt a 2011. évi szinttől.

2.2. Az egy ellátottra jutó nyugdíj és egyéb ellátás

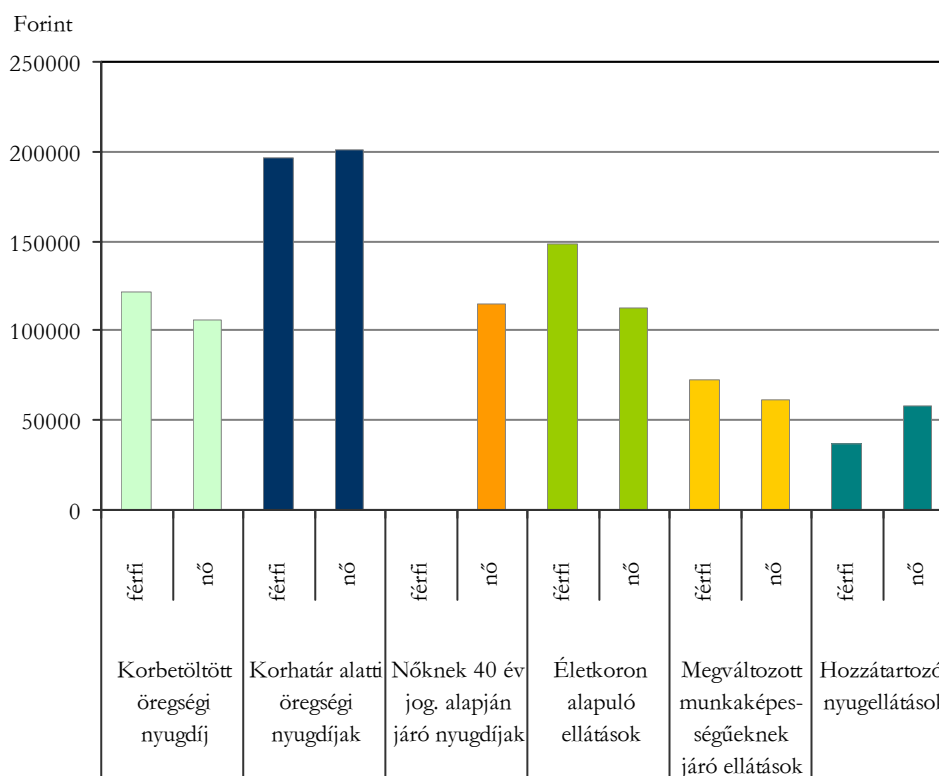
Magyarországon a 2013. januári, törvényileg meghatározott emelés (5,2%) után egy főnek átlagosan 100 533 forint nyugdíjat és egyéb ellátást folyósítottak. Az egy évvel korábbihoz képest ez az összeg 7421 forinttal (8,0%-kal) emelkedett. A férfiak átlagosan 109 953 forintot, a nők ennél több mint 15 ezer forinttal kevesebbet (94 339 forintot) kaptak.

Az egyes nyugdíjtípusok közül a leggyakrabban folyósított öregségi nyugdíj összege 112 781 forint volt, az előző évhez képest 7,8%-kal nőtt. A legmagasabbak a korhatár alatti (az 1955. előtt született fegyvereseknek járó) öregségi nyugdíjak voltak, átlaguk megközelítette a 200 ezer forintot.

Az életkoron alapuló ellátások átlagosan 132 ezer forintot tettek ki. Ez az összeg több mint 8%-kal nőtt az előző évhez képest. A megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások átlaga ettől jóval alacsonyabb volt, alig haladta meg a 66 ezer forintot. Az özvegyi és a szülői nyugdíjak átlagos értéke ehhez hasonlóan, 65 ezer forint körül alakult.

8. ábra

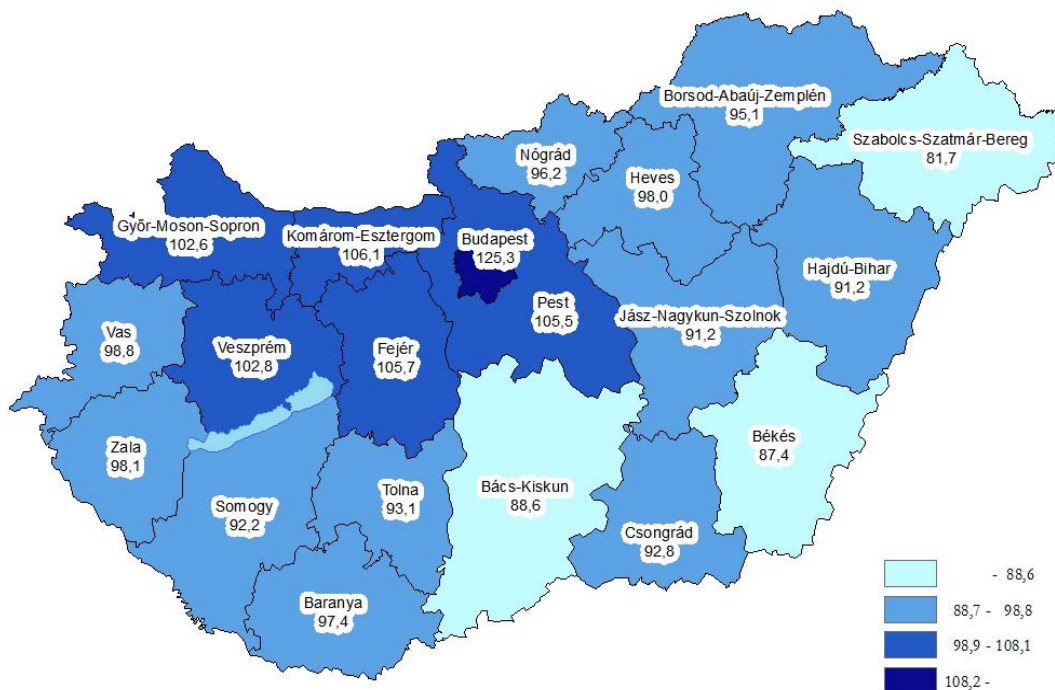
Az egy ellátottra jutó nyugdíj és egyéb ellátás összege egyes ellátástípusok szerint, 2013. január

A saját jogú nyugdíjak és ellátások egy főre jutó átlaga 2013 januárjában 105 990 forint volt, nominálértéken 7,7 ezer forinttal magasabb, mint egy évvel korábban, és a nettó januári nemzetgazdasági keresetek 72%-ának felelt meg. Az átlagos öregségi nyugdíj a nettó keresetek 77%-át tette ki.

Az egy ellátottra jutó nyugdíjak és egyéb ellátások átlagösszege több mint 125 ezer forinttal Budapesten volt a legmagasabb, de Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Veszprém, Fejér és Pest megyékben is meghaladta a 100 ezer forintot. Ezzel szemben Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés és Bács-Kiskun megyékben az átlagos összeg nem érte el a 90 ezer forintot. Ez a nyugdíj alapjául szolgáló keresetek nagyságával, illetve az ellátotti réteg összetételével áll összefüggésben, hiszen az ország e területein jóval magasabb a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülők, valamint a rövid szolgálati idővel nyugdíjba vonultak aránya.

A teljes ellátások havi átlaga megyénként, ezer forint/fő, 2013. január

Az egyes ellátástípusok összegeiben tapasztalható területi különbségek a régiók eltérő gazdasági szerkezetéből, kereseti viszonyaiból, a kevesebb munkalehetőségből adódó rövidebb szolgálati időből, a lakosság kedvezőtlenebb egészségi állapotából fakadnak.

5. tábla

A nyugdíjak és egyéb ellátások összege régiók és ellátási formák szerint, 2013. január

(forint/fő)

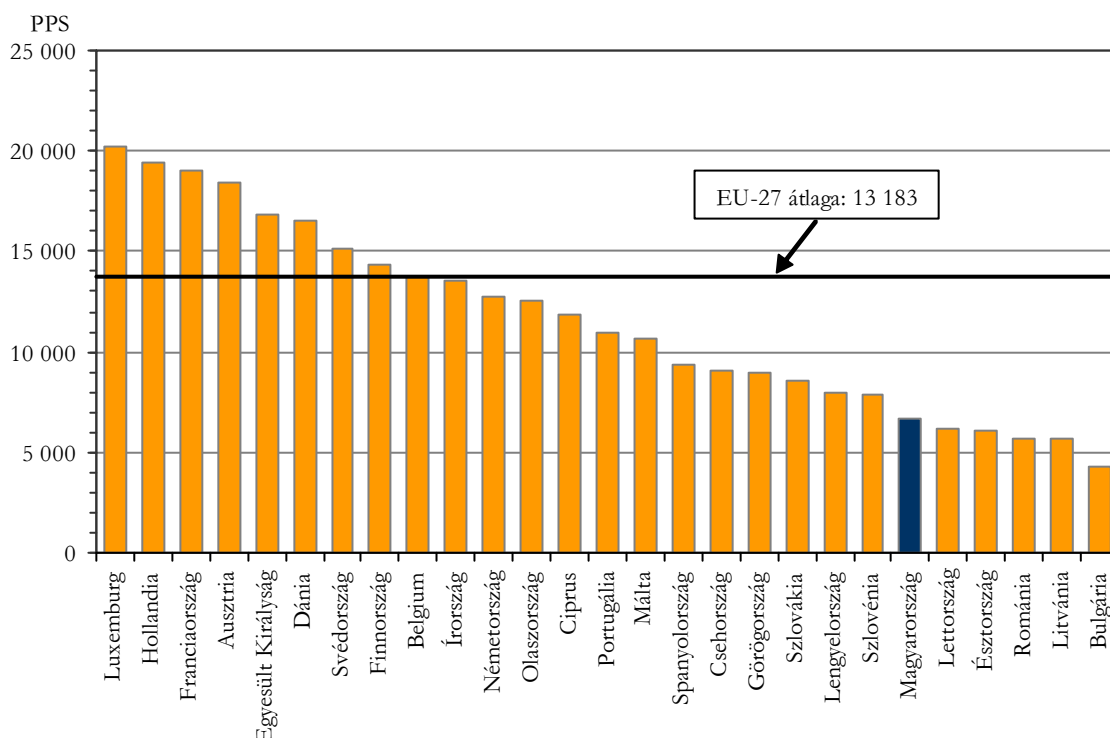
Régiók	Összesen	Ebből:				
		öregségi nyugdíj			életkoron alapuló ellátás	megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás
		együtt	korbetöltött öregségi nyugdíj	nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj		
Közép-Magyarország	117 598	126 832	125 949	130 995	140 934	72 916
Közép-Dunántúl	104 863	114 930	114 618	111 350	135 258	72 314
Nyugat-Dunántúl	100 205	109 318	109 086	105 535	124 586	71 247
Dél-Dunántúl	94 582	108 103	107 836	105 425	129 650	64 333
Észak-Magyarország	96 065	108 799	108 450	107 244	129 278	65 941
Észak-Alföld	87 660	103 321	102 769	108 704	128 184	59 593
Dél-Alföld	89 572	102 576	101 965	107 674	125 092	62 975
Ország összesen⁹	100 533	112 781	112 141	115 474	132 008	66 035

⁹ Tartalmazza a külföldre folyósított ellátásokat is.

A nyugdíjak színvonalának *nemzetközi összehasonlítására* az Eurostat honlapján megtalálható vásárlóerő-paritáson¹⁰ számolt egy lakosra jutó öregségi nyugdíjak adatai szolgálnak. Ezek az adatok támpontot nyújtanak a nyugdíjak országokénti értékét illetően, de az összehasonlításakor az egyes országok lakosságának, korösszetételének és munkaerő-piaci jellemzőinek, nyugdíjrendszerének a különbségeit is figyelembe kell venni.

10. ábra

Egy 65 éves és idősebb lakosra jutó öregségi nyugdíj éves összege vásárlóerő-paritáson az EU országokban, 2010

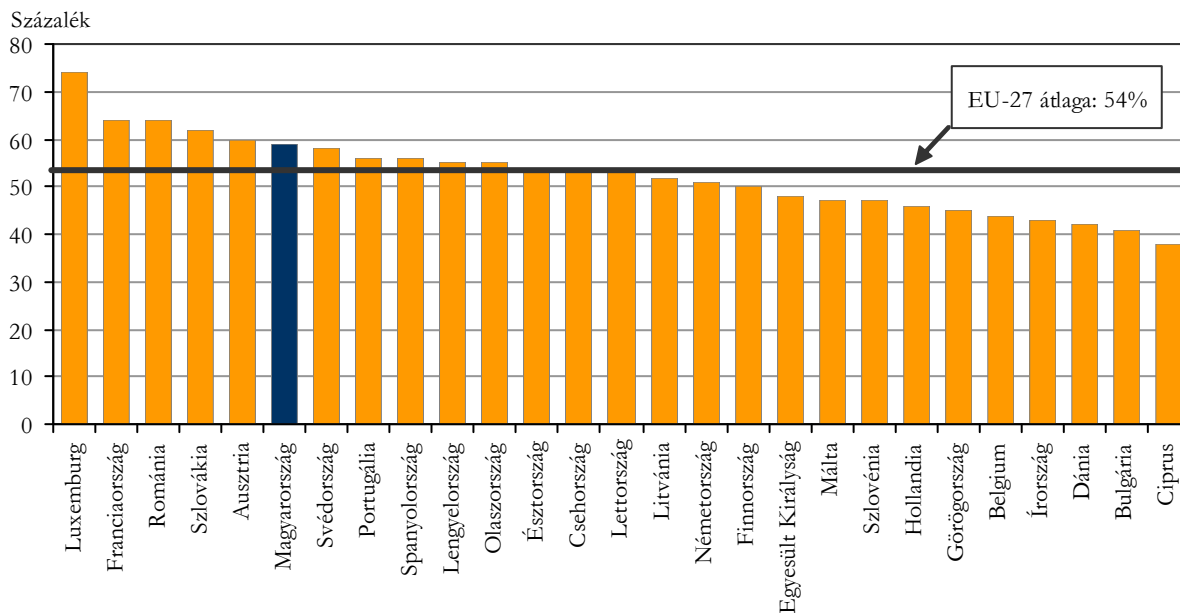
2010-ben az *öregségi nyugdíjak egy 65 éves, vagy annál idősebb lakosra számított vásárlóerő-értéke* Luxemburgban meghaladta a 20 000 PPS-t, de kiemelkedően magas volt Hollandiában, Franciaországban és Ausztriában is. Ezzel szemben nálunk a 7 ezer PPS alatti érték az EU-27 átlagának felét jelentette. A magyarországinál még kisebb öregségi nyugdíj vásárlóerő-érték jutott Lettország, Észtország, Románia, Litvánia és Bulgária egy-egy megfelelő korú lakosára.

A vásárlóerő-érték lakosságszámra vetített mutatója mellett a nemzetközi statisztika az *aggregált helyettesítési rátát* használja a nyugdíjak mértékének összehasonlítására, ami egy, hamarosan nyugdíjba vonuló foglalkoztatott átlagos fizetésének és egy nyugdíjas átlagos nyugdíjának a különbsége.¹¹

¹⁰ A vásárlóerő-paritás alkalmazásával az egyes országok nemzeti valutában kifejezett GDP értékeiből azonos pénznemben kifejezett volumenadatokat számíthatunk. A módszerrel az egyes országok eltérő árszínvonalának hatását lehet kiküszöbölni. Az Eurostat erre a PPS-t (Purchasing Power Standard) alkalmazza, ami az Európai Unió tagországainak az átlagában 1 euró = 1 PPS.

¹¹ Az Eurostat módszertana szerint a 65–74 évesek medián nyugdíjának és az 50–59 évesek medián bruttó keresetének hányadosával számíthatjuk ki ezt az értéket.

Aggregált helyettesítési ráta az EU országokban, 2011

Magyarország 2011-ben a hatodik helyen állt az országok rangsorában. A magyarországi érték (59%) öt százalékponttal meghaladta az Európai Unió átlagát – egy 50–59 éves, hamarosan nyugdíjba vonuló ember átlagos fizetése és az átlagnyugdíj között kisebb a különbség az uniós átlagnál.

Módszertani megjegyzések

A kiadvány mindazon ellátottak adatait tartalmazza, akik a tárgyév januárjában a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság (NYUFIG) által folyósított ellátásban részesültek, ideértve a külföldön ellátottakat is. Kivételt jelentenek a különféle jogcímen (pl. kárpótlásként) járó életjáradékok, valamint a nemzeti gondozási díj, ezek nem jelennek meg a statisztikában. A kimutatásban szereplő adatok a januári, emelés utáni állapotot tükrözik. A besorolás az ellátórendszer szerkezetét követi és nem tesz különbséget aszerint, hogy az adott ellátást mely forrásból (Nyugdíjbiztosítási Alap, Egészségbiztosítási Alap vagy más forrás) finanszírozzák.

2012. január 1-jén a nyugdíjrendszer két fő rendezőelv mentén alakult át:

1. **Saját jogon nyugdíjat** – két kivételtől eltekintve – csak korbetöltött személyek részére lehet megállapítani, illetve folyósítani. Ez alól kivétel a 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíjak, illetve az 1955 előtt született volt fegyvereseknek járó (korhatár alatti) nyugdíjak. Utóbbi azonban 2012-től újonnan már nem állapítható meg. A nyugdíjkorhatárt be nem töltött személyek részére még 2012 előtt megállapított különféle korai öregségi nyugdíjak (pl. előrehozott öregségi nyugdíj, karkedvezményes nyugdíj, korengedményes nyugdíj, bányásznyugdíj, művésznyugdíj) átalakultak korhatár előtti ellátássá, szolgálati járandósággá (az 1955-ben vagy azt követően született volt fegyveresek esetén), átmeneti bányászjáradékká és balettművészeti életjáradékká. Ezek az ellátások – meghatározott feltételek teljesülése esetén – 2012-től átmenetileg még újonnan is megállapíthatók. A korhatár betöltésekor ezeket az ellátásokat (közös elnevezésük: **életkoron alapuló ellátások**) öregségi nyugdíjként folyósítják tovább.

2. A másik jelentős változás a megváltozott munkaképességűeket érinti, két új ellátás, a rokkantsági és a rehabilitációs ellátás bevezetésével. Ugyanakkor megszűnt a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, a rendszeres szociális járadék, az átmeneti járadék. 2012. január 1-jétől rehabilitációs járadék sem állapítható meg, a korábban megállapított járadékok fokozatosan futnak ki a rendszerből. Azok rokkantsági nyugdíját, akik 2012 előtt betöltötték az öregségi nyugdíjkorhatárt, 2012-től öregségi nyugdíjként folyósítják. 2012. január 1-jével az átmeneti járadékból rokkantsági ellátás lett, míg a korhatár alatti rokkantsági nyugdíjak és a rendszeres szociális járadékok a rokkantsági csoporttól, illetve az életkortól függően alakultak át rokkantsági ellátássá, illetve rehabilitációs ellátássá. **A megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások** (rokkantsági ellátás, rehabilitációs ellátás, rehabilitációs járadék, bányászok egészségkárosodási járadéka) a nyugdíjkorhatár elérésekor nem alakulnak át automatikusan öregségi nyugellátássá. Ennek megállapítását az ellátott személynek kell kezdeményeznie.

A 2012. január 1-jei változások a **hozzátartozói nyugellátásokat** (özvegyi nyugdíj, szülői nyugdíj, árvaellátás) érdemben nem érintették.

Nyugellátás: tartalmazza a saját jogon járó nyugdíjakat, a hozzátartozói nyugellátásokat és a rehabilitációs járadékot. A rehabilitációs járadék bár nyugellátásnak minősül, a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások közé van sorolva.

Hozzátartozói nyugellátás: a túlélő hozzátartozó számára járó rendszeres pénzbeli ellátás, amit az elhunyt nyugdíjas (vagy mezőgazdasági szövetkezeti járadékos), vagy nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot (vagy mezőgazdasági szövetkezeti járadékra való jogosultságot) szerzett személy jogán állapítanak meg. Hozzátartozói nyugellátás az özvegyi nyugdíj, ideiglenes özvegyi nyugdíj, szülői nyugdíj és az árvaellátás. *Özvegyi nyugdíj:* házastársnak, élettársnak, elvált személynek és külön élő házastársnak – meghatározott feltételek esetén – életkorára vagy rokkantságára, vagy az elhalt jogán árvaellátásra jogosult eltartott gyermekekre tekintettel járó hozzátartozói nyugellátás. *Szülői nyugdíj:* az elhunyt biztosított (nyugdíjas) szülőjének, nagyszülőjének, meghatározott feltételek fennállása esetén nevelőszülőjének járó ellátás. *Árvaellátás:* az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy gyermekének, örökbe fogadott gyermekének, meghatározott feltételek esetén nevelt gyermekének, testvérének, unokájának járó ellátás.

Öregségi teljes nyugdíjra az jogosult, aki a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte és legalább húsz év szolgálati idővel rendelkezik. A korbetöltött öregségi nyugdíjasok mellett nem korbetöltöttként az öregségi nyugdíjasok közé sorolódnak a legalább 40 év jogosultsági idő alapján

nyugdíjban részesülő nők és az 1955 előtt született, 2012 előtt szolgálati nyugdíjban részesült volt fegyveresek, akik a korhatár betöltése után átkerülnek a korbetöltött öregségi nyugdíjasok közé.

Rokkantsági ellátás: a jogosultsági feltételeket teljesítő megváltozott munkaképességű személyeknek járó egészségbiztosítási ellátás. A bevezetésekor rokkantsági ellátásként folyósították tovább a korábban megállapított I. és II. csoportos rokkantsági nyugdíjat, az átmeneti járadékot, valamint az 57 évet betöltött III. csoportos rokkantsági nyugdíjat és rendszeres szociális járadékát. Új igénylő rokkantsági ellátást legfeljebb 60%-os egészségi állapot esetén kaphat, amennyiben nem rehabilitálható. Ugyanilyen egészségi állapotú, de rehabilitálható igénylőnek az öregségi nyugdíjkorhatár öt éven belüli betöltése esetén állapítható meg az ellátás. További feltétel a kérelmet megelőző öt évben fennálló, legalább 1095 napos biztosítási jogviszony. Az újonnan megállapított rokkantsági ellátás összege az egészségi állapottól és a rehabilitáció lehetőségétől függ.

Rehabilitációs ellátás: a jogosultsági feltételeket teljesítő megváltozott munkaképességű személyeknek járó egészségbiztosítási ellátás. A bevezetésekor rehabilitációs ellátásként folyósították tovább az 57 évet be nem töltött személyek korábban megállapított III. csoportos rokkantsági nyugdíját és rendszeres szociális járadékát. (Ellátásuk végleges formáját komplex felülvizsgálatot követően határozzák meg.) Új igénylőnek rehabilitációs ellátás akkor állapítható meg, ha legfeljebb 60%-os egészségi állapotúnak és rehabilitálhatónak minősítik. További feltétel a kérelmet megelőző öt évben fennálló legalább 1095 napos biztosítási jogviszony. Az újonnan megállapított rehabilitációs ellátás időtartama a rehabilitáció időtartama, de legfeljebb 3 év. Az ellátási összeg az egészségi állapottól és a rehabilitálhatóság fokától függ.

Főellátás: ugyanazon személy részére többféle ellátás folyósítása esetén az ellátások közötti rangsorolásban az előrébb álló ellátás. A többszörös számbavételt elkerülendő, az ellátás szerinti besorolás mindig a főellátás szerint történik. 2012-től az ellátások rangsora: öregségi nyugdíj, életkoron alapuló ellátások, megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások, hozzátartozói ellátások, mezőgazdasági szövetkezeti járadék, baleseti járadék, rokkantsági járadék, házastársi pótlék és jövedelempótlék, egyéb járandóság.

Kiegészítő ellátások: többféle ellátás esetén a főellátáson kívül folyósított ellátás.

Teljes ellátás: főellátás és kiegészítő ellátás együttes összege.

Az adatok a januári, nyugdíjmelés utáni állapotot mutatják. Az ellátás szerinti besorolás mindig a főellátás szerint történik.

Az ellátások besorolása

1. Öregségi nyugdíjak
 - 1.1. Korbetöltött öregségi nyugdíj
 - 1.2. Korhatár alatti öregségi nyugdíj (1955. előtt született fegyveresek)
 - 1.3. Nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíjak
2. Életkoron alapuló (korhatár alattiaknak járó) ellátások
 - 2.1. Korhatár előtti ellátások
 - 2.2. Szolgálati járandóság
 - 2.3. Átmeneti bányászjáradék
 - 2.4. Balettművészeti életjáradék
3. Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások
 - 3.1. Korbetöltötté vált rokkantsági ellátások
 - 3.2. Korhatár alatti rokkantsági ellátások
 - 3.3. Rehabilitációs ellátások
 - 3.4. Rehabilitációs járadékok
 - 3.5. Bányászok egészségkárosodási járadéka
4. Özvegyi és szülői nyugdíj
 - 4.1. Özvegyi és ideiglenes özvegyi nyugdíj
 - 4.2. Szülői nyugdíj

Az ellátások besorolása (folytatás)

- 5. Árvaeállítás
- 6. Mezőgazdasági szövetkezeti járadékok
- 7. Baleseti járadék
- 8. Rokkantsági járadék
- 9. Házastársi pótlék, jövedelempótlék
- 10. Egyéb járandóságok

Összesen

Ebből:

- Nyugellátások (1+3.4+4+5)
- Öregségi nyugdíjak és életkoron alapuló (korhatár alattiaknak járó) ellátások együtt (1+2)
- Saját jogú nyugdíjak és ellátások (1+2+3)
- Hozzá tartozói nyugellátások (4+5)
- Járadékok, pótlékok, egyéb járandóságok (6-10)

Adatforrás: Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság.

Nemzetközi adatok: az Európai Unió országainak adatai az Eurostat adatbázisából származnak. Forrása az szociális védelem harmonizált módszertana szerinti adatgyűjtés (ESSPROS). Főbb nyugdíjtípusok az ESSPROS kategóriái szerint:

1. Rokkantsági nyugdíjak
2. Korhatár alatti nyugdíjak megváltozott munkaképesség miatt
3. Öregségi nyugdíjak
4. Előrehozott öregségi nyugdíjak
5. Részleges nyugdíjak
6. Hozzá tartozói nyugdíjak
7. Korhatár alatti nyugdíjak munkaerő-piaci okok miatt

Az EU-módszertan szerint a korhatár feletti rokkantsági nyugdíjasok átsorolódnak az öregségi nyugdíjas kategóriába, így a kimutatásokban a rokkantsági nyugdíjasok számában csak a korhatár alattiak szerepelnek. Bővebb információ a szociális védelem nemzetközi statisztikájáról: Dr. Fazekas Rozália: *A szociális védelem integrált európai statisztikai rendszere (ESSPROS)*, *Módszertani kézikönyv*. KSH, 2004.

Megjegyzések

A százalék- és viszonyszámokat a kerekítés nélküli adatokból számítjuk.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(hetnek) az összesen adatoktól.

A népességre vetített mutatókat lakónépességi adatok alapján számítottuk.

Elérhetőségek:

Felelős szerkesztő: Szántó Balázs főosztályvezető
További információ: Retz Tamás tájékoztatási osztályvezető
 Telefon: (+36-88) 620-210, tamas.retz@ksh.hu

info.veszprem@ksh.hu
 telefon: (+36-88) 620-230